

**ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
ΝΟΜΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ**

**Αριθμός Γνωμοδότησης 191/2019
ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ
(Α΄ ΤΜΗΜΑ)**

Συνεδρίαση της 8^{ης} Οκτωβρίου 2019

Σύνθεση :

Πρόεδρος : Ευγενία Βελώνη, Αντιπρόεδρος του Ν.Σ.Κ.

Μέλη : Ανδρέας Ανδρουλιδάκης, Στυλιανή Χαριτάκη, Νικόλαος Δασκαλαντωνάκης, Γεώργιος Ανδρέου, Κωνσταντίνα Χριστοπούλου, Αγγελική Καστανά, Βασίλειος Καραγεώργος, Κωνσταντίνος Ζαμπάρας, Νομικοί Σύμβουλοι του Κράτους.

Εισηγήτρια : Αγγελική Καστανά, Νομική Σύμβουλος του Κράτους.

Αριθμός ερωτήματος: Το με αριθμό πρωτ. ΔΚΓ000 7908ΕΞ2016/10-5-2016 έγγραφο του Υπουργείου Οικονομικών, Γενική Γραμματεία Δημόσιας Περιουσίας, Γενική Διεύθυνση Δημόσιας Περιουσίας και Κοινωφελών Περιουσιών, Διεύθυνση Κοινωφελών Περιουσιών, Τμήμα Γ΄.

Περίληψη ερωτήματος: Ερωτάται, αν είναι εμπρόθεσμες ή μη αποποιήσεις κληρονομίας που έγιναν μετά την παρέλευση μεγάλου χρονικού διαστήματος από το θάνατο του κληρονομούμενου. Το ερώτημα τίθεται σε σχέση με την βεβαίωση του κληρονομικού δικαιώματος του Δημοσίου.

Στο παραπάνω ερώτημα το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους (Α΄ Τμήμα) γνωμοδότησε ως εξής :

1. Με το με αριθμό πρωτ. ΔΚΓ000 7908ΕΞ2016/10-05-2016 έγγραφο της υπηρεσίας προς το Γραφείο Νομικού Συμβούλου του Υπουργείου Οικονομικών, τέθηκε, επ΄

ευκαιρία υποθέσεων που απασχολούν τη Διοίκηση, μιας εκ των οποίων γίνεται ενδεικτική αναφορά στο έγγραφο του ερωτήματος, προβληματισμός σχετικά με το ζήτημα αποποιήσεων κληρονομιών που έγιναν μετά την παρέλευση μεγάλου χρονικού διαστήματος από το θάνατο του κληρονομούμενου και με το πως η Υπηρεσία θα ενεργεί σε αντίστοιχες περιπτώσεις.

2. Επ' αυτού εκδόθηκε η με αριθμό 203/2016 Ατομική Γνωμοδότηση στην οποία διαλαμβάνονται συμπεράσματα και γενικές οδηγίες για τις ενέργειες της Διοίκησης σε αντίστοιχες περιπτώσεις.

3. Στη συνέχεια, με το με αριθμό πρωτ. ΥΦ.ΟΙΚ.003272ΕΞ2016/14-12-2016 έγγραφο του Γραφείου της Υφυπουργού Οικονομικών ζητήθηκε να παραπεμφθεί το παραπάνω ερώτημα σε Τμήμα του Ν.Σ.Κ. για μείζονα κρίση, επειδή το πιθέμενο νομικό ζήτημα είναι ιδιαίτερα σημαντικό. Εν όψει του εγγράφου αυτού, με το με αριθμό πρωτ.16304/48216/2-2-2017 έγγραφο του Προέδρου του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, το ερώτημα παραπέμφθηκε στο Τμήμα, σύμφωνα με το άρθρο 6 παρ. 5 του ν. 3086/2002.

Νομοθετικό πλαίσιο

4. Στις διατάξεις των άρθρων 1710, 1711, εδβ, 1846, 1847, 1848, 1849, 1850, 1851, 1856, 1857, 140, 141 και 142 ΑΚ, ορίζονται τα εξής:

«Άρθρο 1710.- Έννοια. Κατά το θάνατο του προσώπου η περιουσία του ως σύνολο (κληρονομία) περιέρχεται από το νόμο ή από διαθήκη σε ένα ή περισσότερα πρόσωπα (κληρονόμοι).

Η κληρονομική διαδοχή από το νόμο επέρχεται όταν δεν υπάρχει διαθήκη, ή όταν η διαδοχή από διαθήκη ματαιωθεί ολικά ή μερικά.

Άρθρο 1711. ...Χρόνος της επαγωγής είναι ο χρόνος του θανάτου του κληρονομούμενου».

«Άρθρο 1846.- Αυτοδίκαιη κτήση. Ο κληρονόμος αποκτά αυτοδικαίως την κληρονομία μόλις γίνει η επαγωγή, με την επιφύλαξη της διάταξης του άρθρου 1198.

Άρθρο 1847.- Αποποίηση. Ο κληρονόμος μπορεί να αποποιηθεί την κληρονομία μέσα σε προθεσμία τεσσάρων μηνών που αρχίζει από τότε που έμαθε την επαγωγή και το λόγο της. Στην επαγωγή από διαθήκη η προθεσμία δεν αρχίζει πριν από τη δημοσίευση της διαθήκης.

Αν ο κληρονομούμενος είχε την τελευταία κατοικία του στο εξωτερικό ή αν ο κληρονόμος έμαθε την επαγωγή όταν διέμενε στο εξωτερικό, η προθεσμία είναι ενός έτους.

Η προθεσμία αναστέλλεται από τους ίδιους λόγους που αναστέλλεται και η παραγραφή.

Άρθρο 1848.-Δήλωση αποποίησης. Η αποποίηση γίνεται με δήλωση στο γραμματέα του δικαστηρίου της κληρονομιάς. Για αποποίηση που γίνεται με αντιπρόσωπο απαιτείται ειδική πληρεξουσιότητα με συμβολαιογραφικό έγγραφο.

Το δημόσιο δεν μπορεί να αποποιηθεί την κληρονομία που του έχει επαχθεί εξ αδιαθέτου.

Άρθρο 1849.- Η αποποίηση είναι άκυρη αν ο κληρονόμος έχει ρητά ή σιωπηρά δηλώσει ότι αποδέχεται την κληρονομία. Από τη σύνταξη απογραφής της κληρονομιάς και μόνο δεν συνάγεται τέτοια δήλωση.

Άρθρο 1850.- Η αποποίηση είναι άκυρη, αν γίνει μετά την πάροδο της προθεσμίας για αποποίηση. Αν περάσει η προθεσμία, η κληρονομία θεωρείται ότι έχει γίνει αποδεκτή.

Άρθρο 1851.- Αποποίηση χωρίς επαγωγή. Η αποδοχή ή η αποποίηση της κληρονομιάς είναι άκυρη αν έγινε πριν από την επαγωγή ή από πλάνη ως προς το λόγο της επαγωγής. Επίσης είναι άκυρη, αν έγινε υπό αίρεση ή προθεσμία ή για μέρος της κληρονομιάς».

«Άρθρο 1856.-Συνέπειες της αποποίησης. Αν ο κληρονόμος αποποιηθεί την κληρονομία, η επαγωγή προς εκείνον που αποποιήθηκε θεωρείται ότι δεν έγινε. Η κληρονομία επάγεται σ' εκείνον που θα είχε κληθεί, αν εκείνος που αποποιήθηκε δεν ζούσε κατά το θάνατο του κληρονομούμενου. Η επαγωγή θεωρείται ότι έγινε κατά το θάνατο του κληρονομούμενου.

Άρθρο 1857.-Αμετάκλητο της αποποίησης. Η αποδοχή ή η αποποίηση της κληρονομιάς είναι αμετάκλητη.

Η αποδοχή ή η αποποίηση που οφείλεται σε πλάνη ή απειλή ή απάτη κρίνεται σύμφωνα με τις, διατάξεις για τις δικαιοπραξίες, η αγωγή για την ακύρωσή τους παραγράφεται μετά ένα εξάμηνο.

Η πλάνη σχετικά με το ενεργητικό ή το παθητικό της κληρονομιάς δεν θεωρείται ουσιώδης.

Οι διατάξεις του άρθρου αυτού εφαρμόζονται και σε αποδοχή που συνάγεται από την παραμέληση της προθεσμίας για αποποίηση».

« **Άρθρο 140 – Δήλωση από πλάνη.** Αν κάποιος καταρτίζει δικαιοπραξία και η δήλωσή του δεν συμφωνεί, από ουσιώδη πλάνη, με η βούλησή του, έχει δικαίωμα να ζητήσει την ακύρωση της δικαιοπραξίας.

Άρθρο 141 – Πλάνη ουσιώδης. Η πλάνη είναι ουσιώδης όταν αναφέρεται σε σημείο τόσο σπουδαίο για την όλη δικαιοπραξία, ώστε, αν το πρόσωπο γνώριζε την πραγματική κατάσταση, δεν θα επιχειρούσε τη δικαιοπραξία.

Άρθρο 142. Η πλάνη που αναφέρεται σε ιδιότητες του προσώπου ή του πράγματος θεωρείται ουσιώδης, αν κατά τη συμφωνία των μερών ή με βάση την καλή πίστη και τα συναλλακτικά ήθη, οι ιδιότητες αυτές είναι τόσο σπουδαίες για την όλη δικαιοπραξία, ώστε, αν το πρόσωπο γνώριζε την πραγματική κατάσταση, δεν θα επιχειρούσε τη δικαιοπραξία.

5. Περαιτέρω, στις διατάξεις του άρθρου 1824 **Α.Κ.** και του άρθρου 118 **Εισ.ΝΑΚ.** ορίζεται ότι:

«**Άρθρο 1824. Α.Κ.- Έκτη τάξη.** Αν κατά την επαγωγή της κληρονομίας δεν υπάρχει ούτε συγγενείς από εκείνους που καλούνται κατά το νόμο, ούτε σύζυγος του κληρονομούμενου, ως εξ αδιαθέτου κληρονόμος καλείται το δημόσιο».

«**Άρθρο 118 Εισ.Ν.Α.Κ.** Το δημόσιο θεωρείται πάντα κληρονόμος με το ευεργέτημα της απογραφής, χωρίς να έχει υποχρέωση να κάνει σχετική δήλωση ή να συντάξει απογραφή, και δεν υπόκειται σε έκπτωση από το ευεργέτημα αυτό...».

6. Στις διατάξεις των άρθρων 61 και 62 του ν. **4182/2013** «Κώδικας κοινωφελών περιουσιών, σχολαζουσών κληρονομιών και λοιπές διατάξεις» (Α'185), όπως ισχύει ορίζονται τα εξής :

«**Άρθρο 61. Σχολάζουσα κληρονομιά**

1. Στοιχεία και πληροφορίες που περιέρχονται σε υπηρεσίες του Δημοσίου ή νομικά πρόσωπα του δημόσιου τομέα για την ύπαρξη κληρονομίας χωρίς εμφανή κληρονόμο διαβιβάζονται στην Αποκεντρωμένη Διοίκηση της τελευταίας κατοικίας του κληρονομούμενου, η οποία προβαίνει σε εξακρίβωση των στοιχείων της κληρονομίας, πιθανολογεί την ύπαρξη ή μη κληρονόμων και ενημερώνει για τις ενέργειες της το Υπουργείο Οικονομικών. Ιδιαίτερη υποχρέωση ενημέρωσης έχει η Δημόσια Οικονομική Υπηρεσία (Δ.Ο.Υ.) του κληρονομούμενου, εφόσον παρέλθει

εξάμηνο από το θάνατο του, χωρίς να εμφανιστούν οι κληρονόμοι του, προκειμένου να διοριστεί κηδεμόνας ή να βεβαιωθεί το κληρονομικό δικαίωμα του Δημοσίου.

2. Εφόσον προκύπτει ανάγκη ορισμού κηδεμόνα και αρμοδιότητα του Υπουργού Οικονομικών, ο σχετικός φάκελος διαβιβάζεται στο Υπουργείο αυτό. Αν από τα στοιχεία πιθανολογείται σφόδρα ότι δεν υπάρχει κληρονόμος πλην του Δημοσίου, ο διορισμός κηδεμόνα παραλείπεται και υποβάλλεται αίτηση στο δικαστήριο της κληρονομίας για τη βεβαίωση του κληρονομικού δικαιώματος του Δημοσίου, σύμφωνα με το άρθρο 1868 του Αστικού Κώδικα και με ανάλογη εφαρμογή της παραγράφου 5 του παρόντος.

3. Η αρμόδια αρχή διορίζει κηδεμόνα για την προσωρινή διοίκηση της κληρονομίας και την εξακρίβωση του κληρονομικού δικαιώματος του Δημοσίου όταν ο κληρονόμος είναι άγνωστος ή δεν είναι βέβαιο ότι αποδέχθηκε την κληρονομία... Ο επικαλούμενος κληρονομικό δικαίωμα μπορεί να ζητήσει οποτεδήποτε τη βεβαίωση του κληρονομικού του δικαιώματος, με αίτηση του προς το δικαστήριο της κληρονομίας, η οποία κοινοποιείται στην αρμόδια αρχή, επί ποινή απαραδέκτου της συζητήσεώς της.

4. Συμπληρωματικά προς τις διατάξεις του παρόντος Κεφαλαίου εφαρμόζονται και τα άρθρα 1867, 1868 και 1870 του Αστικού Κώδικα.

5. Αν δεν υπάρχουν συγκεκριμένα αποτελέσματα ενεργειών του κηδεμόνα και του τυχόν αντικαταστάτη του μετά την παρέλευση διετίας από του αρχικού διορισμού ούτε σχετική εκκρεμοδικία και πιθανολογείται με γνώμη του Συμβουλίου ότι δεν υπάρχει άλλος κληρονόμος εκτός από το Δημόσιο, το έργο του θεωρείται ως περαιωθέν και ζητείται η αναγνώριση του κληρονομικού δικαιώματος του Δημοσίου κατά το άρθρο 1868 του Αστικού Κώδικα. Πριν την υποβολή της αίτησης δημοσιεύεται πρόσκληση της αρμόδιας αρχής προς όσους τυχόν αξιώνουν κληρονομικό δικαίωμα, προκειμένου να αναγγείλουν το δικαίωμα τους σε προθεσμία τριών (3) μηνών. Η πρόσκληση αναρτάται στην ιστοσελίδα του Υπουργείου Οικονομικών και της αρμόδιας αρχής επί έναν τουλάχιστον μήνα και η προθεσμία για την αναγγελία αρχίζει από την ημερομηνία που ορίζεται στην πρόσκληση.

6. Με την αναγνώριση του κληρονομικού δικαιώματος του Δημοσίου, θεωρείται ότι η κληρονομία επάγεται σε αυτό χωρίς όρο και για την εκκαθάριση της, εφόσον απαιτείται, εφαρμόζονται οι διατάξεις του Κεφαλαίου Δ'.

Άρθρο 62. Διορισμός - Καθήκοντα - Λήξη του έργου

1. Ο κηδεμόνας σχολάζουσας κληρονομίας διορίζεται κατά το άρθρο 16 από την αρμόδια αρχή αυτεπαγγέλτως ή κατόπιν αιτήματος δημόσιας αρχής ή οποιουδήποτε προσώπου έχει έννομο προς τούτο συμφέρον, ύστερα από γνώμη του Συμβουλίου για την ιδιότητα της κληρονομίας ως σχολάζουσας, εφαρμοζομένων κατά τα λοιπά αναλόγως των διατάξεων των άρθρων 17 έως 20, 22 έως 24 και 26 έως 28. 2.....

3. Το λειτούργημα του κηδεμόνα παύει και ο κηδεμόνας παραδίδει την περιουσία στον κληρονόμο ή τον εκκαθαριστή, ύστερα από ενημέρωση της αρμόδιας αρχής, αν του κοινοποιηθεί δικαστική απόφαση περί αναγνώρισης του δικαιώματος του κληρονόμου ή αν διαπιστωθεί το κληρονομικό δικαίωμα τρίτου με απόφαση της αρμόδιας αρχής που εκδίδεται μετά από γνώμη του Συμβουλίου».

Ερμηνεία των διατάξεων.

Από τις προεκτεθείσες διατάξεις ερμηνευόμενες αυτοτελώς, αλλά και σε συνδυασμό μεταξύ τους, ενόψει και όλου του νομικού πλαισίου εντός του οποίου εντάσσονται και του σκοπού που εξυπηρετούν, συνάγονται τα ακόλουθα:

7. Ο κληρονόμος είτε καλείται από διαθήκη, είτε εξ αδιαθέτου, αποκτά αυτοδίκαια την κληρονομία με μόνο το θάνατο του κληρονομούμενου, χωρίς να απαιτείται οποιαδήποτε ενέργεια από μέρους του, ακόμα και χωρίς τη γνώση ή θέλησή του. Το δικαίωμα όμως αυτό, της αυτοδίκαιης κτήσης της κληρονομίας, είναι προσωρινό και μετακλητό, γιατί τελεί υπό την τιθέμενη από το νόμο διαλυτική αίρεση της εμπρόθεσμης αποποίησης της κληρονομίας (άρθρ. 1847 ΑΚ), σύμφωνα με την ανέκαθεν κρατούσα στο κληρονομικό δίκαιο αρχή «ουδείς άκων κληρονόμος», οπότε η κτήση αναιρείται εξ αρχής και θεωρείται σαν να μην έγινε.¹ Το δικαίωμα της αποποίησης αποτελεί σύμφυτο του συστήματος της αυτοδίκαιης κτήσης, δια μέσου δε αυτού παρέχεται η δυνατότητα στον κληρονόμο να εκφράσει τη βούλησή του ως προς την κτήση της κληρονομίας στο πλαίσιο των αρχών της δικαιοπρακτικής αυτοδιάθεσης του προσώπου (άρθρο 5 παρ. 1 Σ) και της προστασίας της ατομικής ιδιοκτησίας (άρθρο 17 παρ. 1 Σ).

¹ Απ. Γεωργιάδη «Εγχειρίδιο Κληρονομικού Δικαίου» έκδ. 2014 σελ. 31-32, Νικ. Παπαντωνίου «Κληρονομικό Δίκαιο» έκδ. 1985 σελ. 31-33, Απ. Γεωργιάδη – Μιχ. Σταθόπουλου Ερμ. Α.Κ. υπό άρθρο 1847, Ι. Σπυριδάκη «Κληρονομικό Δίκαιο» 4^η έκδ. 2016 παρ. 158.1.

8. Η αποποίηση της κληρονομίας είναι δήλωση του προσωρινού κληρονόμου ότι αποκρούει - δεν δέχεται - την κληρονομία που έχει επαχθεί σ' αυτόν από διαθήκη ή εξ αδιαθέτου. Απώλεια του δικαιώματος αυτού επιφέρει η αποδοχή της κληρονομίας, η οποία μπορεί να είναι : α) ρητή δήλωση του προσωρινού κληρονόμου, ότι θέλει να είναι οριστικός, β) σιωπηρή, όταν η βούληση του προσωρινού κληρονόμου να είναι οριστικός συνάγεται από τη συμπεριφορά του που ενέχει ανάμειξη στην κληρονομιά, αν και από μόνη τη σύνταξη απογραφής της κληρονομιάς δεν μπορεί να συναχθεί τέτοια δήλωση (βλ. άρθρο 1849 ΑΚ), και γ) πλασματική με την παραμέληση της αποκλειστικής προθεσμίας αποποίησης, διότι, κατά ρητή πρόβλεψη του νόμου (βλ. άρθρ. 1850 Α.Κ.), με την άπρακτη παρέλευση της προθεσμίας αποποίησης «η κληρονομιά θεωρείται ότι έχει γίνει αποδεκτή».²

9. Η αποποίηση συνιστά μονομερή δικαιοπραξία διαπλαστικού χαρακτήρα μη απευθυντέα σε τρίτο, υποκείμενη σε συστατικό τύπο και είναι ανεπίδεκτη οποιασδήποτε αίρεσης ή προθεσμίας, χάριν της ασφάλειας των συναλλαγών. Επίσης, δεν μπορεί να γίνει για μέρος της κληρονομίας (άρθρο 1851 εδ.β ΑΚ).

Η δήλωση αποποίησης γίνεται ενώπιον του γραμματέα του δικαστηρίου της κληρονομίας, μέσα σε αποσβεστική προθεσμία τεσσάρων μηνών, που αρχίζει από τότε που ο κληρονόμος έλαβε γνώση της επαγωγής και του λόγου αυτής. Αν ο κληρονομούμενος είχε την τελευταία κατοικία του στο εξωτερικό ή ο κληρονόμος έμαθε την επαγωγή (και το λόγο της) όταν διέμενε στο εξωτερικό, η προθεσμία είναι ενός έτους. Σε περίπτωση δε επαγωγής της κληρονομίας από διαθήκη η προθεσμία δεν αρχίζει πριν από τη δημοσίευσή της .³

10. Ο ΑΚ δεν επιλέγει σταθερό σημείο για την έναρξη της προθεσμίας της αποποίησης, αλλά την συναρτά με το υποκειμενικό στοιχείο της γνώσης από τον κληρονόμο της επαγωγής και του λόγου αυτής. Γνώση της επαγωγής, δεδομένου του ενιαίου χρόνου της επαγωγής, νοείται η γνώση από τον κληρονόμο του θανάτου του κληρονομούμενου, γνώση δε του λόγου της επαγωγής συνιστά η εκ διαθήκης ή κατά την εξ αδιαθέτου διαδοχή κλήση του κληρονόμου στην κληρονομία.⁴ Λόγο επαγωγής στην εκ διαθήκης διαδοχή συνιστά η διαθήκη και η δι' αυτής εγκατάσταση

² Βασ. Μπρακατσούλα «Κληρονομικό Δικονομικό Δίκαιο» έκδοση 2007 σελ. 469, 516.

³ Απ. Γεωργιάδη ο.π. σελ. 333, 334, 336.

⁴ Νικ. Παπαντωνίου ο.π. σελ. 62.

του κληρονόμου, ενώ γνώση του λόγου στην εξ αδιαθέτου διαδοχή συνιστά η γνώση, του γενικού λόγου της συγγένειας του κληρονόμου με τον κληρονομούμενο και, του τυχόν ειδικού λόγου κλήσης του κληρονόμου (αποποίηση, αναξιοότητα, αποκλήρωση κ.λ.π προηγούμενου στην τάξη κληρονόμου). Κατά κανόνα, για τους στενούς συγγενείς της πρώτης τάξης (κατιόντες, σύζυγο), που συνήθως διατηρούν σχέσεις με τον κληρονομούμενο, το χρονικό σημείο έναρξης της προθεσμίας είναι εκείνο του θανάτου του κληρονομούμενου, ενώ για τους κληρονόμους των επόμενων τάξεων, οι οποίοι ενδεχομένως να μην διατηρούσαν ιδιαίτερες σχέσεις με τον κληρονομούμενο, ή να διέμεναν σε μακρινό τόπο, ο χρόνος έναρξης της προθεσμίας αποποίησης προϋποθέτει την γνώση του θανάτου αλλά και των λόγων, για τους οποίους ο απώτερος συγγενής και κληρονόμος καλείται στην εξ αδιαθέτου διαδοχή. Από την άπρακτη πάροδο της προθεσμίας αποποίησης τεκμαίρεται αμαχήτως από το νόμο (άρθρ. 1850 εδ.β ΑΚ) η αποδοχή της κληρονομίας. Σε κάθε, όμως, περίπτωση το πότε έλαβε γνώση ο κληρονόμος της επαγωγής της κληρονομίας και του λόγου αυτής είναι ζήτημα πραγματικό που ανάγεται, κυρίως, στη σφαίρα γνώσης του καλούμενου στην κληρονομιά προσώπου που δύναται, όμως, σε κάθε περίπτωση να διερευνηθεί, είτε από τη Διοίκηση, είτε από τα δικαστήρια.⁵

11. Στη διάταξη του άρθρου 1857 παρ. 1 και 2 Α.Κ. ορίζεται ότι, η αποδοχή ή η αποποίηση της κληρονομίας είναι αμετάκλητη. Δεν αποκλείεται όμως, παρά το ότι η διάταξη του άρθρου 1857 παρ. 1 ΑΚ καθιερώνει το αμετάκλητο της αποδοχής ή της αποποίησης ως μονομερούς δικαιοπραξίας, με προφανή σκοπό τη δημιουργία βεβαιότητας ως προς το πρόσωπο του κληρονόμου, η αποδοχή και η αποποίηση να είναι συνέπεια πλάνης, ή να είναι αποτέλεσμα απάτης ή απειλής. Στις περιπτώσεις αυτές, η διάταξη του άρθρου 1857 παρ. 2 ΑΚ προβλέπει τη δυνατότητα ακύρωσης της αποδοχής ή αποποίησης, σύμφωνα με τις γενικές διατάξεις για τις ακυρώσιμες δικαιοπραξίες (άρθρ. 140 επ. 147 επ. 150 επ ΑΚ.).⁶

12. Από την ίδια διάταξη (αρ.1857 παρ.4) προκύπτει ότι η αποδοχή της κληρονομίας, που συνάγεται, κατά πλάσμα του νόμου, από την παραμέληση της προθεσμίας αποποίησης, μπορεί να προσβληθεί από τον κληρονόμο λόγω πλάνης όταν, δεν συμφωνεί με τη βούλησή του και αναφέρεται σε σημείο τόσο σπουδαίο για

⁵ ΣΤΕ 1404/2017 δημοσιευμένη στη ΝΟΜΟΣ

⁶ Απ. Γεωργιάδη ο.π. σελ. 338-339.

την αποδοχή της κληρονομίας, ώστε, αν ο κληρονόμος γνώριζε την αληθινή κατάσταση ως προς το σημείο αυτό, δεν θα άφηνε να παρέλθει άπρακτη η προθεσμία αποποίησης.⁷ Η ουσιώδης εσφαλμένη γνώση ή άγνοια, που δημιουργεί την μεταξύ βούλησης και δήλωσης διάσταση, μπορεί να οφείλεται και σε άγνοια ή εσφαλμένη γνώση των προαναφερόμενων νομικών διατάξεων για την αποδοχή της κληρονομίας. Υπάρχει δε, πλάνη περί το δίκαιο της αποδοχής της κληρονομίας και όταν ο κληρονόμος τελεί σε άγνοια που ανάγεται α) στο σύστημα της κτήσης της κληρονομίας κατά τον ΑΚ, που επέρχεται αμέσως μετά το θάνατο του κληρονομούμενου, οπότε η προθεσμία του άρθρου 1847 ΑΚ δεν αρχίζει, γιατί η άγνοια αποκλείει τη γνώση της επαγωγής της κληρονομίας και β) στην ύπαρξη της προβλεπόμενης στη διάταξη του άρθρου 1847 ΑΚ προθεσμίας προς αποποίηση ή της κατά το άρθρο 1850 ΑΚ νομικής σημασίας της παρόδου της προθεσμίας αυτής άπρακτης.⁸

13. Περαιτέρω, ακόμη και εμπρόθεσμη αποποίηση ενδέχεται να είναι ως δικαιοπραξία άκυρη και να μην επιφέρει τα έννομα αποτελέσματά της, οπότε θεωρείται σαν να μην έγινε, κατ' άρθρο 180 Α.Κ, όταν έγινε για ένα μέρος της κληρονομίας (άρθρο 1851 εδ.β. Α.Κ.).

14. Το Δημόσιο καλείται στην έκτη τάξη ως εξ αδιαθέτου κληρονόμος μόνο όταν δεν υπάρχουν συγγενείς και σύζυγος στις πέντε πρώτες τάξεις διαδοχής . Το Δημόσιο, ως ύστατος εξ αδιαθέτου κληρονόμος, δεν δύναται να αποποιηθεί την κληρονομία και έτσι εμπεδώνεται η αρχή ότι δεν μπορεί να υπάρξει κληρονομία χωρίς κληρονόμο, αφού σε περίπτωση απουσίας άλλου εκ διαθήκης ή εξ αδιαθέτου κληρονόμου η κληρονομία επάγεται στο Δημόσιο. Σε αντιστάθμισμα της αναγκαστικής κλήσης του Δημοσίου ως εξ αδιαθέτου κληρονόμου και με σκοπό την προστασία του Δημοσίου έναντι τυχόν δανειστών της κληρονομίας προβλέπεται, ότι το Δημόσιο θεωρείται πάντα κληρονόμος με το ευεργέτημα της απογραφής και δεν υπόκειται σε έκπτωση από το δικαίωμα αυτό.⁹

15. Ο ν. 4182/2013 αναμόρφωσε το θεσμό της σχολάζουσας κληρονομίας, μέσω της ενίσχυσης του ρόλου της Διοίκησης έναντι του ρόλου του Δικαστηρίου της

⁷ Β. Μπρακατσούλα ο.π. σελ. 519-520.

⁸ Ολ.ΑΠ 3/1989 ΝοΒ38.607, Α.Π 189/2017, 572/2016, 173/2014, 951/2013 δημοσιευμένες στη ΝΟΜΟΣ

⁹ Γεωρ. Λέκκα «Η σχολάζουσα κληρονομία» έκδοση 2016 σελ. 139-140.

κληρονομίας που φαίνεται να υποχωρεί. Ειδικότερα, διαλαμβάνει ρυθμίσεις που αφορούν στην επιλογή, στον διορισμό και στην άσκηση εποπτείας των κηδεμόνων της σχολάζουσας κληρονομίας. Επίσης, προβαίνει στη σύντμηση της χρονικής περιόδου που η κληρονομία «σχολάζει», η οποία αποσκοπεί κυρίως στην εξακρίβωση, με κριτήριο το βαθμό πιθανολόγησης, της τυχόν ύπαρξης άλλων κληρονόμων εκτός από το Δημόσιο.¹⁰ Έτσι όταν, μετά την ολοκλήρωση της προκαταρκτικής έρευνας, υπάρχουν αποχρώσεις ενδείξεις που επιτρέπουν να πιθανολογηθεί σφόδρα ότι δεν υπάρχει άλλος κληρονόμος πλην του Δημοσίου δεν διορίζεται κηδεμόνας, αλλά κατατίθεται κατευθείαν αίτηση στο αρμόδιο δικαστήριο για την αναγνώριση του εξ αδιαθέτου κληρονομικού δικαιώματος του Δημοσίου κατά τα προβλεπόμενα στο άρθρο 1868 και στις διατάξεις του παραπάνω νόμου (4182/2013), που εφαρμόζεται συμπληρωματικά. Αντίθετα, αν μετά την ολοκλήρωση της προκαταρκτικής έρευνας δεν μπορεί να πιθανολογηθεί το εξ αδιαθέτου κληρονομικό δικαίωμα του Δημοσίου, τότε διορίζεται κηδεμόνας.

16. Περαιτέρω, στον αυτό ως άνω νόμο, 4182/2013 (άρθρα 1 παρ. 6 και 61 παρ. 3) δίδεται ο ορισμός της σχολάζουσας κληρονομίας. Έτσι, σχολάζουσα είναι η κληρονομία της οποίας ο κληρονόμος είναι άγνωστος ή δεν έχει ακόμα βρεθεί ή δεν είναι βέβαιο ότι την έχει αποδεχθεί.¹¹ Η αβέβαιη αποδοχή αφορά, κυρίως, στις περιπτώσεις εκείνες που σχετίζονται με το κύρος της δήλωσης αποποίησης ή της τυχόν αποδοχής. Επίσης, αβεβαιότητα σχετικά με την αποδοχή της κληρονομίας δημιουργείται για λόγους που σχετίζονται με την παρέλευση της προθεσμίας αποποίησης που τάσσει ο νόμος και αφορούν στον προσδιορισμό της διάρκειας της προθεσμίας αποποίησης, τετράμηνη ή ετήσια, με κριτήριο τον τόπο κατοικίας του κληρονομούμενου ή τη διαμονή του κληρονόμου όταν έμαθε την επαγωγή, στην έναρξη της προθεσμίας αποποίησης με κριτήριο τη γνώση από τον κληρονόμο της επαγωγής και του λόγου της επαγωγής ή στην τυχόν ύπαρξη λόγου αναστολής της προθεσμίας αποποίησης (λ.χ. λόγω ανωτέρας βίας, άρθρο 255 Α.Κ., ή λόγω ανικανότητας προς δικαιοπραξία του κληρονόμου που δεν έχει επίτροπο ή δικαστικό συμπαραστάτη, άρθρο 258 Α.Κ.).¹²

¹⁰ Γεωρ. Λέκκα ο.π. σελ. 73-74.

¹¹ Ι. Σπυριδάκη ό.π.παρ. 161.1.

¹² Γεωργ. Λέκκα ό.π. σελ. 151.

17. Η αβεβαιότητα ή η αμφισβήτηση για κάποιον από τους προαναφερόμενους λόγους, σχετικά με το αν η αποποίηση συντελέστηκε εμπρόθεσμα ή όχι συνεπάγεται, ενόψει του άρθρου 1850 εδ. β' ΑΚ. που προβλέπει ότι, αν παρέλθει η προθεσμία για αποποίηση, θεωρείται ότι η κληρονομία έχει γίνει αποδεκτή, αβεβαιότητα σχετικά με το αν ο κληρονόμος έχει αποδεχθεί την κληρονομία και κατά συνέπεια πληρούται, στην περίπτωση αυτή, η προϋπόθεση για τον διορισμό κηδεμόνα σχολάζουσας κληρονομίας.¹³ Την αρμοδιότητα για τον ορισμό κηδεμόνα ο νομοθέτης, με τον ν.4182/2013, την έχει αναθέσει στην αρμόδια Αρχή, η οποία αποφαινεται, μετά γνώμη του Συμβουλίου Κοινωνικών Περιουσιών, σχετικά με τον χαρακτήρα της κληρονομίας ως σχολάζουσας.

Η περαίωση, πάντως, της θητείας του κηδεμόνα προϋποθέτει την πιθανολόγηση, με γνώμη του Συμβουλίου, ότι δεν υπάρχει άλλος κληρονόμος εκτός από το Δημόσιο (άρθρο 61 παρ. 5 εδ. α'). Αν αντιθέτως πιθανολογείται η ύπαρξη άλλου κληρονόμου εκτός από το Δημόσιο φαίνεται ότι η θητεία του κηδεμόνα παρατείνεται μέχρι την αναγνώριση του κληρονομικού δικαιώματος του τρίτου και την παράδοση της κληρονομίας σ' αυτόν, οπότε παύει το λειτούργημά του (άρθρο 62 παρ. 3).

18. Τέλος, η κίνηση της διαδικασίας δικαστικής βεβαίωσης του εξ αδιαθέτου κληρονομικού δικαιώματος του Δημοσίου προϋποθέτει την πιθανολόγηση, με γνώμη του Συμβουλίου Κοινωνικών Περιουσιών, ότι δεν υπάρχει άλλος κληρονόμος εκτός από το Δημόσιο (άρθρο 61 παρ. 5 εδ. α').¹⁴

19. Εν όψει των παραπάνω, τόσο κατά τη διαδικασία πιθανολόγησης της μη ύπαρξης άλλου κληρονόμου εκτός του Δημοσίου, όσο και κατά τη διαδικασία πιθανολόγησης της ύπαρξης άλλου κληρονόμου εκτός του Δημοσίου (που συνεπάγεται, όπως προαναφέρθηκε, τον διορισμό κηδεμόνα), η αρμόδια Αρχή θα πρέπει να εξετάζει όλα τα στοιχεία και τις πληροφορίες που τέθηκαν υπόψη της, χωρίς να εμποδίζεται να αναζητήσει νέα στοιχεία και πληροφορίες. Τα ζητούμενα στοιχεία πρέπει να είναι τα εκάστοτε πρόσφορα ανάλογα με την περίπτωση, ώστε η αναζήτησή τους να μην συνεπάγεται ανώφελη καθυστέρηση της όλης διαδικασίας αντίθετα με τους σκοπούς του νόμου. Η αξιολόγηση όλων των στοιχείων και πληροφοριών και των αναγκαίων για την εκτίμηση του εμπρόθεσμου ή μη της

¹³ Γεωρ. Λέκκα ο.π. σελ.152

¹⁴ Γεωρ. Λέκκα ο.π. σελ. 213.

αποποίησης της κληρονομίας, πρέπει να διεξάγεται επιμελώς, σύμφωνα με τις αρχές της διοικητικής αποτελεσματικότητας, της νομιμότητας και του κράτους δικαίου στην οποία εντάσσεται και η αποφυγή πρόκλησης άσκοπων δικαστικών αγώνων. Εξυπακούεται ότι, αν από τα σχετικά στοιχεία δεν μπορεί να εξακριβωθεί το εμπρόθεσμο ή μη της αποποίησης ή αυτά δεν παρίστανται ικανά να δημιουργήσουν σχετική πεποίθηση, αρμόδια να αποφανθούν, σχετικά με το εμπρόθεσμο ή μη της αποποίησης και συνακόλουθα την ανυπαρξία ή ύπαρξη κληρονόμων, είναι εν τέλει τα δικαστήρια.

Απάντηση

20. Σύμφωνα με τα προεκτεθέντα στο ερώτημα που υποβλήθηκε, το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους (Α΄ Τμήμα) γνωμοδοτεί ομόφωνα ως εξής: Η αποποίηση κληρονομίας που έγινε από κληρονόμο μετά την παρέλευση μεγάλου χρονικού από τον θάνατο του κληρονομούμενου δεν την καθιστά άνευ ετέρου εκπρόθεσμη και τον αποποιηθέντα κληρονόμο πλασματικό κληρονόμο. Το εν λόγω ζήτημα (το εμπρόθεσμο ή μη αποποίησης της κληρονομίας) ερευνάται είτε από τη Διοίκηση, κατά την διαδικασία των άρθρων 61 και 62 του ν. 4182/2013, είτε από τα Δικαστήρια. Στο πλαίσιο αυτό θα πρέπει να αντιμετωπισθούν από τη Διοίκηση οι υποθέσεις που την απασχολούν, όπως και η αναφερόμενη ενδεικτικά στο έγγραφο του ερωτήματος.

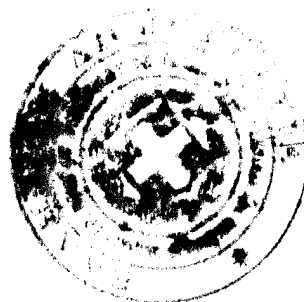
ΘΕΩΡΗΘΗΚΕ

Αθήνα, 16-10-2019

Η ΠΡΟΕΔΡΟΣ

ΕΥΓΕΝΙΑ ΒΕΛΟΝΗ

ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ Ν.Σ.Κ.

Η ΕΙΣΗΓΗΤΡΙΑ

ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΚΑΣΤΑΝΑ

ΝΟΜΙΚΟΣ ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ Ν.Σ.Κ.